

Zpráva ze studijní cesty po Karnátace duben/květen 2014

Většina západních vědců popisuje džinismus¹ podle písem² a tradice švétambarů³, přičemž ovšem nepopírají, že digambarové mohou zachovávat původnější tradici Mahávírovu, kterou sever opustil vlivem dlouhotrvajícího hladomoru, kdy se nazí mniši museli více přizpůsobit, aby je společnost snáze akceptovala. Vzpomněl jsem si na toto „neodpustitelné“ provinění, které podle tradice vedlo k rozštěpení⁴, když mi ve Šravanabelagole vyprávěl Param Pudžja Karmajogi Svasti Šrí Čarukirti Bhattaraka Mahasvamidží⁵ o tom, že battarakové také byli původně nazí, ale za muslimských panovníků, kdy byli zváni ke dvoru, nemohli přicházet pouze „oděni oblohou“, a tak byli nuceni se obléci a už to tak zůstalo⁶.

Džinismus ale vychází především z ústně předávané a praktikované tradice. Písma se sice těší velké úctě, ale málo se znají⁷. Teprve v poslední době se překládají do národních jazyků.

Např. National Institute of Prakrit Studies and Research při Universitě v Mysoru vydal pouze nedávno 42 svazků Kundakundových Komentářů v jazyce Kannada⁸, které jsou prý rozsahem větší než Mahabhárata, a to za vydatné finanční podpory Bhattaraka Mahasvamidžího⁹. Proč se Písma uctívají, ale neznají je komplikovaná otázka, rozsahem přesahující tuto zprávu.

Nicméně západní vědci vidí švétambarský Kánon jako historicky starší, a tudíž původnější. Jenomže kánon jsou slova tírthancarů, kteří mají úplné poznání (*kévaladžňána*). V době kdy Kundakund psal Samajasaru sice na zemi (džambúdvíp) už žádný tírthancar nemohl být, neboť lidé se nacházeli v páté etapě (dukham sukham ara) sestupného cyklu (avasarpíní), která nastala krátce po smrti Mahávíry a kdy už docílení osvobození (mókša) nebylo možné.

Avšak na kontinentu Vidéha je stále čtvrtá etapa (ara) a tírthancarové existují. Tam božské bytosti (dév) přenesly Kundakundu¹⁰, protože mnichové (múní) se mohli pohybovat pouze pěšky a on tam vyslechl kázání tírthankara, naplněného vševěděním (*kévaladžňána*). Tudíž jeho spisy jsou kvalitativně stejně inspirované kázáním tírthankara¹¹ jako spisy švétambarů¹². Pravdou je, že v zásadních pohledech se tato Písma příliš neliší. Logický závěr je, že buď mají obojí stejnou inspiraci nebo mladší čerpala ze starších...

Tedy mým prvním záměrem vydat se do samého srdce digambarského džinismus bylo v terénu si ověřit, jak tyto teoretické principy fungují, dále jak se pak na ně dívají akademičtí pracovníci University of Mysore, Department of Studies in Jainology and Prakrits a National Institute of Prakrit Studies and Research na základě jejichž pozvání jsem se do Indie vypravil. Tam jsem také měl pronést několik přednášek. Ze zkušeností s indickými komunitami v Kalifornii, Virginii a Londýně jsem věděl, že je třeba být připraven improvizovat. No a konečně jsem chtěl i zjistit, jaký vliv měl na digambarský džinismus Lonka Šah, který je předmětem mého studia. Všude jsem se také snažil dělat fotodokumentaci pro ppt prezentace, kterými obohacuji přednášky džinismus 1 a 2, které mívám na HTFUK

Pří putování Karnátakou jsem samozřejmě nepřehlížel ani významná místa hinduismu či křesťanství, které se zdá být na první pohled na „Jihu“ rozšířenější než na „Severu“. Toto

---

¹ Džajn daršana

² Paul Dundas, Jains

³ Padmanabh S. Jaini, *The Jaina Path of Purification*, Delhi 2001

⁴ Realita byla ovšem značně složitější a je dodnes předmětem diskusí

⁵ Guru guruů, múní múníů, jakýsi papež digambarského džinismu

⁶ Z poznámek autora: Šravanabelagola 4.5.2014

⁷ Christine Chojnacki: *Bulletin d'études indiennes*, 2000

⁸ Prý snad potom dojde na angličtinu

⁹ Z rozhovoru s ředitelem Institutu Dr Ramešem Chand Jainem, z poznámek autora : Šravanabelagola 5.5.2014

¹⁰ Jako zatím posledního mnicha (múní)

¹¹ Občas mi hovory na toto téma připadaly podobné hovorům o inspiraci Duchem Svatým v křesťanství

¹² Historický čas vůbec u Indů mnoho neznamená

rozlišování je slyšet častěji, než by nemohlo zdát. Ve Šravanabelagole jsem byl ubytován v džinistické ubytovně, jejíž nový ředitel, Pocházející ze severu, nastoupil čtyři dny před mým příjezdem. Vzápětí onemocněl, podle svých slov z toho hrozného jihoindického jídla¹³ a až se uzdraví, bude si prý vařit sám....

1. Digambarový džinismus

Zcela jednoznačně se digambarové pokládají zastraší tradici a mnozí dokonce pohlížejí na světambary spatra¹⁴. Param Pudžja Karmajogi Svasti Šrí Čarukirti Bhattaraka Mahasvamidží mi zcela vážně líčil, že někteří lidé jsou líní provozovat rituály, a tak se raději pouze modlí doma¹⁵. On by to přirovnal k rozdělení křesťanů na ortodoxní, katolíky a protestanty. No a jižní digambarové jsou ti „ortodoxní“¹⁶

Velmi zajímavý fenomén je uctívání bohyň (déví). Na jednu stranu připustí že jsou to pouze nižší božské bytosti (jakší), ale často se chrám (basadi) jmenuje po nich a ne po tírthakarovi, jehož ochranou božskou bytostí (jakší) jsou. Jednoznačně nejuctívanější je Kušmandinidéví, u světambarů murtipúdzak známá jako Ambíka. Často se vyskytují sochy (múrtí) bohyně, nad jejíž hlavou je malý Paršvanáth¹⁷, jehož ochranou bohyní (jakší) vlastně je (obr.1). Zcela jednoznačně to souvisí s prastarým kultem hadích bohyň a bohů, jejichž symboly (múrtí) se vyskytují na levé straně od jižních chrámů (basadi) téměř všude. U starých chrámů (basadi) pak vždycky. Je to také výrazný prvek, spojující džinismus a hinduismus. Pravda, v době, kdy kobra královská je ohroženým druhem, jehož umělým rozmnožováním se zabývá chovná stanice v Pilekule¹⁸ je jejich význam asi menší. Ostatně poměr Indů k hadům je zcela jiný než náš. Při první procházce Šravanabelagolou se před sochou (múrtí) Paršvanátha vyplazil malý had. Na to můj průvodce, Dr. Shantisagar Shastry, poznamenal: „Budeš mít velké štěstí, had je příznivé znamení“. Na můj dotaz, zda je had jedovatý, řekl, že neví a že je mu to jedno. Když pak viděl můj pohled, poznamenal: „V chrámu by ti stejně nic neudělal“...¹⁹

Velké úctě se také těší Bahubáli²⁰, mladší syn Rišaby²¹, jakožto první člověk, který docílil v této části sestupného cyklu (avasarpíní) osvobození (mókša)²². Příběh o jeho bojích se starším bratrem Bharatou je velkým morálním odkazem Indie, který se samozřejmě jako v Indii všechno vyskytuje v mnoha variantách. Základní fakta jsou tato: Jejich otec Rišaba při pohledu na tanečnici dospěl k závěru, že je to všechno jenom pomíjivá iluze a rozhodl se odejít do bezdomoví a věnovat se askezi. Království rozdělil mezi Bharatu a Bahubáliho. Bhárata ale brzy dostal chuť i na království svého bratra. Aby předešli krvavým bojům svých armád, rozhodli se pro osobní souboj. Bahubáli dvakrát zvítězil a při třetím souboji zvedl bratra nad hlavu a chystal se mu uštědřit smrtící úder. Vtom však prozřel, opatrně postavil bratra na zem a odevzdal mu svoji polovinu království s tím, že on sám se bude věnovat askezi jako jeho otec²³. Osvobození (mókša) se však nedostavovalo ani po dlouhých letech, protože měl výčitky, že stojí na půdě svého bratra. Ten, když to dověděl, okamžitě spěchal Bahubálimu oznámit, že vše co má je i jeho. Poté Bahubáli docílil osvobození (mókša). Proto je vždy zpodobňován ve vzpřímené pozici (kajótsarga) s popínavými rostlinami kolem nohou.

¹³ Zdejší jídelny velmi často mají na jídelníčku: south Indian food, north Indian food, Chinese food (velmi populární), international cuisine

¹⁴ U světambarů jsem se s podobnými postoji nesešel

¹⁵ Evidentní narážka na sthanakvasí

¹⁶ Z poznámek autora: Šravanabelagola 4.5.2014

¹⁷ 23. tírthankar

¹⁸ Dr. Shivaram Karanth: Pelikula Biological Park, Mangalore

¹⁹ Z poznámek autora: Šravanabelagola 2.5.2014

²⁰ Zde převážně nazývaný Gomátesvara

²¹ Zde nejčastěji nazývaný Adináth

²² Podle světambarů docílila první osvobození (mókša) jeho babička Marudéví.

²³ Nenásilí (ahimsa) není nikdy v Indii chápáno jako pramenící ze slabosti

Tím se liší od ostatních tirthankarů²⁴ nebo asketů ve stejné pozici. V Karnátace se vyskytují čtyři obří sochy Bahubáliho. Ve Šravanabelagole (57 stop, vytesána 981 n.l., obr.2), v Karkale (42 stop, vztyčena 1432 n.l., obr.3), ve Venuru (35stop, vztyčena 1603 n.l., obr.4) a v Dharmasthale (39 stop, vztyčena 1982, obr.5). První byla vytesána namísto z bloku a poslední byla vztyčována moderní technikou. Jak ale mohli vztyčit takový kolos v Karkale, vlastně nejvyšší ze vztyčovaných, už v roce 1432? Čadura Čandrama to popisuje takto²⁵:... Král²⁶ vybral vysoký kopec vpravo jako skutečný Kailáš²⁷. Když se procházel v doprovodu svého duchovního učitele (guru) Lalita Kírta Bhattaraka, objevil blízko kopce prvotřídní blok žuly. Ihned se rozhodl ho použít na sochu Gomáty (Gomátesvara, Bahubáli) a se souhlasem guru začal konat předběžné obřady (púdža). Zaměstnal zručné sochaře, aby vytesali sochu. Začali v příznivý den, poté, co král vykonal obřady (púdža), jak mu nařídil jeho guru. Sochaři pracovali dnem i nocí. Když byl hrubý tvar hotov, deset tisíc lidí ho zvedlo a umístilo na vůz s dvaceti koly. Za použití silných lan táhli vůz do kopce. Sám král byl v čele deseti tisíc osob a královští sloni strkali ze zadu. I přes ohromné úsilí tisíců lidí se vůz pohnul pouze o dva yardy denně. Kdykoliv byli muži unaveni, král jim dával podmásli, sladké nápoje a různé ovoce. Trvalo to téměř měsíc, než se podařilo sochu po neutuchajícím úsilí dostat na vrchol kopce...Pak nastal problém, jak sochu vztyčit. Místo bylo srovnáno a byl udělán podstavec. Pak bylo použito tisíc kol a lan a socha byla postavena na podstavec. Byl dvanáctý den jasné poloviny Falguny v roce Virodhikritu²⁸. Můžeme si o tomto popisu a číslech myslet cokoliv. Jisté ale je, že sochu vztyčili vlastními silami. Všechny staré džinistické chrámy (basadi) jsou stavěny z ohromných, často mnohatunových bloků. Zde je zarážející, kolik energie a času bylo nutno na toto vynaložit. Na můj dotaz, jak to mohli udělat mi Dr.Shantisagar Shastry suše odpověděl:“síla vůle a Padmavatí (will power and Padmavatídeví)²⁹“...

2.Moje přednášky.Protože se v indickém prostředí pohybují delší dobu, jsem připraven improvizovat. Přesto jsem si připravil několik přednášek, které jsem pak na místě modifikoval. V úterý 6.5.2014 jsem v National Institute Of Prakrit Studies And Research ve Šravanabelagole pronesl přednášku na téma „Contribution of Jainism to the Indian way of thinking“. Ta se setkala s bouřlivým ohlasem i dlouhou rozpravou. 7.5.2014 pak na University of Mysore Department of Studies in Jainology and Prakrits jsem přednesl „History of Bohemia in the light of ahimsa“. Ohlas byl zdvořilý, leč zdrženlivý. Bylo vidět, že i pro akademické pracovníky je to otažitá téma a jména jako Petr Chelčický či Přemysl Pitter jim evidentně nic neříkala. O den později jsem pak na té samé půdě měl „Jainism in Western perspective“, kterou oceňovali asi nejvíce. Ještě jsem mluvil na téma „Vegetarianism and ahimsa“. V Jain Mutt v Moodabidri jsem pak 13.5. promluvil na obecnější téma „Jainism and its importance“. Po přednášce, kterou Čarukírta Panditáčarjavarja Swamidží³⁰ ještě volně převyprávěl vlastními slovy jsem byl dekorován a dostal odměnu³¹ (prasád). Také jsem navštívil několik škol a vzdělávacích trustů, např. Ajekar Padma Gopal Education Trust, Sumeru Jain Foundation apod., kde jsem brzy litoval, že jsem si nevezal více propagačních materiálů o UK.

3. Lonka Šáh. Ačkoliv jsem „srdce digambarského džinismu“ procestoval poměrně podrobně a na mnohých zapadlých místech jsem byl možná první cizinec, výraznější stopy po Lonka Shahovi jsem neobjevil. Param Pudžja Karmajogi Svasti Šrí Čarukirti Bhattaraka

²⁴ Ti mají navíc znak na prsou (šrívatsá) a štít se svým znamením (lanča) dole

²⁵ Rádžguru Svastí Šrí Bhattarak Lalitkírta Mahárádž:*Atišaj Kšétra Kárkala*, Karkala 1993 s.17

²⁶ Vírāpandja Bhairarasa

²⁷ Posvátnou horu

²⁸ 13.2.1432

²⁹ Z poznámek autora:Šravanabelagola 3.5.2014

³⁰ Bhattarak v Moodabidri

³¹ Přehoz a pomeranč

Mahasvamidží, hlavní bhattarak digambarů³² mi po přímém dotazu přímo odpověděl: „O tom mi není nic známo“³³ a podle jeho kamenného výrazu se dalo soudit, že někoho takového, jak jsem mu Lonku Sháha popsal, by stejně nebral. Ostatně vezmeme-li v úvahu význam bohyň v džinismu³⁴, pak tam skutečně pro „ikonoklastické“ myšlenky Lonky Sháha není nejmenší prostor. Šrí Čarukírthi Bhattaraka Swamidží, bhattarak z Mudabidrí mi obsáhle popisoval digamary bisapanthí³⁵. Jediné relevantní informace mi poskytlo oddělení džajnologie na University of Mysore, což se dalo předpokládat, což ale nebylo přesně to, co jsem chtěl. Získal jsem zde i knihu o Lonka Shahovi, ovšem vydanou švétambary, jejichž malou komunitu (sthana), se školkou pro děti jsem v Mysoru rovněž navštívil. Tyto rozhovory mi také umožnily zeptat se přímo na víru v některé věci. Když jsem se jednoho silně věřícího právníka zeptal, zda věří na převtělování (samsára), odpověděl: „To bychom měli (we are supposed to)“³⁶ a pak dodal, že bychom se hlavně měli snažit konat v tomto životě dobro (púnja) a dostane se nám odměny v něm anebo příštím, je-li jaký (if there is any). Jiný, profesor na universitě, mi řekl: „A máš na to důkaz? (do you have any proof?)“ .Tyto názory nejsou ostatně nic nového.³⁷ Dneska se liberálně projevují spíše džinisti v diaspoře. Jeden můj džinistický přítel, žijící v USA, mi po dotazu, kam vlastně patří odpověděl: „Já jsem původně digambar a žena je švétambarka. Dneska jsem už ale převážně jen člověk nenásilí (man of ahimsa)“³⁸. Nicméně velkou tolerancí byli džinisti známi již dříve. Např. v roce 1510 kdy z Goy³⁹ utíkaly stovky rodin ze strachu před násilnou konverzí Portugalci, poskytl jim Immadi Bhairava útočiště ve starém paláci, který dostavěl tak aby ho mohly používat ke své „starobylé víře“⁴⁰. Znovu pak projevil stejnou velkorysost v roce 1567, kdy původně zamýšlený džinistický chrám (basadi) věnoval vznešenému návštěvníkovi a udělal z něj hinduistický chrám (mandir)-což je mimochodem dodnes patrné na jeho architektuře. Místní bhattarak Lalthkirtí s tím samozřejmě nesouhlasil, na což mu král důstojně odvětil: „Je povinností moudrého vladaře zacházet se všemi náboženstvími svých poddaných se stejnou důstojností.“⁴¹

4. Hinduistické chrámy (mandir) a křesťanské kostely. Není předmětem této zprávy Celkově pokládám studijní cestu za velice vydařenou a přínosnou.

---

³² Sami džinisti říkají, že je jako „náš“ papež v Římě

³³ Z poznámek autora: *Šravanabelagola* 4.5.2014

³⁴ Viz odstavec 1. Digamberský džinismus

³⁵ Z poznámek autora: Mudabidrí 11.5.2014

³⁶ Z poznámek autora: Karkala 18.5.2014

³⁷ Viz....

³⁸ Z osobní korespondence autora, 2013

³⁹ Goa-portugalská kolonie v Indii, dobytá silou v roce 1961

⁴⁰ Rádžguru Svastí Šrí Bhattarak Lalitkirtí Mahárádž: *Atišaj Kšétra Kárkal*, Karkala 1993 s.15

⁴¹ ibid